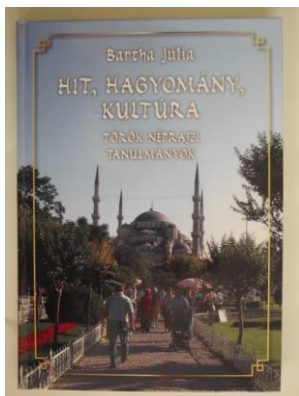

Tíz tanulmány a törökökről

„Megvallom, örömmel barangoltam a törökök között, s bár elsősorban a folklór érdekelt, rácsodálkoztam a tárgyi néprajz egy-egy területére is. Rabul ejtett a török népi építészet és mindvégig jelen volt bennem az a gondolat, hogy milyen hatása volt a török kultúrának a mienkre” - olvassuk dr. Bartha Júlia 2013 decemberében megjelent kötetének bevezetőjében. A török népi kultúrát három évtizede kutató szerző ezúttal tíz tanulmányt tett közzé, gyűjteményes munkájának címe **Hit, hagyomány, kultúra...**

A könyv a címben is sejtetett sokszínűsége az igazi zsidóvásár, de legyünk stílusosak: egy bazár kínálatát jelenti. A tanulmányok célja a török kultúra egy-egy szeletének bemutatása, de a szerző ezúttal egy történelmi életrajzot is elénk tár a török nyomdászatot megteremtő, magyar származású Ibrahim Mütefferikáról, ám a következő írások tárgya már a török népelet.

Az emberélet fordulóinak szokásai és eseményei közül három a házasságkötéssel kapcsolatos. *A menyasszony vételára*, kevésbé ijesztően: *kelengyéje adása* a török családokban ma is élő szokás, amelyre a nomád népcsoportoktól a falulakók és városiak köréből hoz példákat a szerző – és persze számos török népre (kirgiz, balkár, karakalpak, kazár stb.) is kiterjeszti a vizsgáldást.

Az ünnepi eseménysor fontosabb mozzanatait részletező, a hozzá kapcsolódó szokásokat jól bemutató leírás született a török esküvőről (amelyhez tizenhárom oldalas szakirodalmi bibliográfiáját mellékelte a szerző).

A szünnet, a metélkezés a kisfiúk életének az első nagy közösségi eseménye, amellyel átlépnek a legénykorba, amivel már más családi státus jár, amivel a fiúgyerekek felé megfogalmazott „társadalmi elvárások is mások.” Az eseményhez kapcsolódó hagyományokat bemutató dolgozat az anatóliai szokásokat térképezi fel. Nagyon érdekes világot villant fel *a törökség lélekhitéről* készített tanulmány, ami a lelket a magzat fejlődésétől egészen a halálig követi, ami után „madár képében él tovább”.

A rózsza, amelyet a hódoltság másfél száz éve honosított meg a magyarországi virágoskertekben, nemcsak a szépség és a tisztaság jelképe a törököknél, hanem a népi gyógyításban is helye van – virágát, magvát és leveleit is hasznosítják.

Egy ország néprajzáinak vizsgálata magában foglalja a „hogyan laknak?” mellett a „miben laknak?”, vagyis az építészet jellegzetességeinek kutatását. *A lakásra szolgáló építmények* jellegzetességeit sok minden – a táj, a természeti környezet, az építőanyagok, a település nagysága, stb. – befolyásolja. Ezt a sok eltérő fejlettségű vidéket magába foglaló Törökország esetében nagyon nehéz röviden összefoglalni. Bartha Júlia is csak legjellemzőbb építmény- és épülettípusokat villantja elénk, bár a hangulatos fotókat nézegetve az olvasó szívesen látna és tanulna többet is erről a témáról.

Mint a szerző írja, két alkalommal is megfordult Közép-Ázsiában, amikor (ahol) két Anatólián kívüli népcsoport, *a meszheti törökök* és *a gagauzok hagyományait* tanulmányozta. E feltáró munka számadása az a két rövid tanulmány, amely az említett népek történetével (sorsával), máig őrzött hagyományainak legjellemzőbb vonásaival ismerteti meg az érdeklődőt.

A záró tanulmány a török hódoltság máig kimutatható kulturális hatásainak a vázlata. Érdekessége, hogy a kutató elsősorban a nagykunsági díszítőművészetből meríti a példákat a hímzések és a

fazekasok motívumkincsében kimutatható párhuzamokhoz. Itt, minden akadémikuskodás nélkül csak megjegyezni kívánjuk, hogy a keleti (török v. balkáni) iparcikkek a hódoltság után az akkori Törökországgal eleven kapcsolatot tartó „görög” kereskedők révén még másfélszáz évig szabadon áramlottak a Nagykunságra. Feltehetően ez is segített konzerválni a hódoltság idejéből származtatható kulturális hatásokat.

(Bartha Júlia: Hit, hagyomány, kultúra: török néprajzi tanulmányok. Szolnok, 2013. 143. old.)